

บทนำ

จากแนวความคิดพื้นฐานในการปกครองตามหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ซึ่งวางหลักสำคัญไว้ หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการทางปกครองให้เป็นไปตามกฎหมายหรืออยู่ภายใต้หลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย จะใช้อำนาจในการปกครองไปตามอำเภอใจของตนเองโดยไร้ขอบเขตไม่ได้ ดังนั้น คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๙ (๘) แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.๒๕๑๘ ออกระเบียบ ค.ป.ก. ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ จัดระบบควบคุมตรวจสอบการดำเนินการทางปกครอง โดยการอุทธรณ์คำสั่งให้สันสิทธิการเข้าทำประโยชน์ กล่าวคือ เมื่อคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) มีมติให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสันสิทธิการเข้าทำประโยชน์ ในที่ดินตามระเบียบฯ ข้อ ๑๑ (๓) และ (๔) ได้แก่ ขาดคุณสมบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามข้อ ๗ และ ไม่ปฏิบัติตามคำเตือนในข้อ ๘ หากเกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรผู้ถูกสั่งให้สันสิทธิเห็นว่าคำสั่งนั้นไม่เป็นธรรม ก็สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (ส.ป.ก.จังหวัด) แห่งท้องที่ได้ ต่อมามีการตราพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นกฎหมายกลาง หรือกฎหมายทั่วไป ได้วางหลักการไว้ว่า หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงานไว้ หรือมีกฎหมายเฉพาะแต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะที่ประกันความเป็นธรรมต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่บัญญัติใน พ.ร.บ.วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ เจ้าหน้าที่จะใช้กฎหมายเฉพาะนั้นไม่ได้ ต้องใช้ พ.ร.บ.วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ บังคับตามแต่กรณี อย่างไรก็ตามแม้ว่ากรณีของขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งได้กำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะ เจ้าหน้าที่จะต้องใช้กฎหมายเฉพาะนั้นบังคับแก่ขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งนั้นเสมอ โดยไม่ต้องคำนึงว่าขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งดังกล่าวจะมีหลักประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการต่ำกว่าหลักเกณฑ์ใน พ.ร.บ.วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ หรือไม่

ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปของการอุทธรณ์ ปรากฏเหตุผลในประกาศใช้กฎกระทรวง (ฉบับที่ ๔) ออกตามความใน พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ คือ ประสงค์จะให้มีการอุทธรณ์ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ทำ คำสั่งคำสั่งทางปกครองไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ได้เพียงหนึ่งชั้นก่อนที่จะนำคดีขึ้นวินิจฉัยต่อศาล เพื่อให้ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ได้พิจารณาแก้ไขหรือทบทวนคำสั่งทางปกครองให้ถูกต้องและเปิด โอกาสให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรม วัตถุประสงค์ในการให้สิทธิอุทธรณ์คำสั่ง ประการแรก ในแง่ของประชาชน การอุทธรณ์นั้นเป็นมาตรการเยียวยาทางปกครองอย่างหนึ่งที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์ของ

ประชาชนในกรณีที่ไม่พอใจคำสั่ง ให้อุทธรณ์เพื่อเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว “การอุทธรณ์จึงเป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน” ประการที่สอง ในแง่ของหน่วยงาน การเปิดโอกาสให้อุทธรณ์คำสั่งก็เพื่อให้หน่วยงานมีโอกาสรับรู้และแก้ไขการสั่งการที่ผิดพลาดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายของตนเอง “การอุทธรณ์จึงเป็นมาตรการในการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องหรือผิดพลาดของหน่วยงาน เพื่อให้มีการบริหารงานมีประสิทธิภาพ” และประการที่สาม ในแง่ของการดำเนินคดีในศาล การเปิดโอกาสให้อุทธรณ์นั้นเพื่อให้คดีที่ขึ้นสู่ศาลมีข้อพิพาทที่เด่นชัดและมีผลเป็นการลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่ศาลเพราะบางเรื่องอาจจะจบในชั้นอุทธรณ์ “การอุทธรณ์จึงเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการบริหารงานยุติธรรมทางปกครองที่ดี” นอกจากนี้การอุทธรณ์ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญในการฟ้องคดีปกครอง เพราะการอุทธรณ์เป็นการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง หากไม่ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ศาลปกครองมีอำนาจที่จะสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาได้

สำหรับการอุทธรณ์คำสั่งให้สันติธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ผู้รับคำสั่งมีความประสงค์ที่จะลบล้างคำสั่งให้สันติธิการของ คปจ. โดยใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่ง ซึ่งการอุทธรณ์ดังกล่าวจะมีขึ้นก็ต่อเมื่อมีคำสั่งให้สันติธิการแล้ว และคำสั่งให้สันติธิการดังกล่าวต้องออกโดยชอบกฎหมาย กล่าวคือ ต้องถูกต้องทั้งเนื้อหาและกระบวนการที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้ (การเตรียมการและการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด) มิฉะนั้น อาจจะถูกเพิกถอนโดยองค์กรที่มีอำนาจ (ศาลปกครอง) ได้ในภายหลัง อย่างไรก็ตาม แม้ คปจ. จะออกคำสั่งให้สันติธิการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำสั่งดังกล่าวก็ยังมีผลในทางกฎหมายผูกพันผู้รับคำสั่งให้ต้องปฏิบัติตาม จนกว่าคำสั่งนั้นจะสิ้นสุดลง ยกเว้นกรณีที่เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างรุนแรงและเห็นประจักษ์ชัด ซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครองที่เป็นโมฆะ (คำสั่งที่ไม่ก่อให้เกิดผลในทางกฎหมาย) และคำสั่งให้สันติธิการของ คปจ. นั้น อาจสิ้นสุดลงได้หลายลักษณะ ได้แก่ สิ้นผลโดยการแสดงเจตนาลบล้างคำสั่งโดย คปจ. หรือ คปจ. หรือองค์กรตุลาการ เป็นต้น

๒. วัตถุประสงค์

หนังสือ เรื่อง “แนวทางปฏิบัติในการอุทธรณ์คำสั่งให้สันติธิการของ คปจ.” เล่มนี้ได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้นิติกรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้นำไปพิจารณาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน และให้มั่นใจว่ามีการดำเนินงานตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

๓. ขอบเขต

ขอบเขตของหนังสือได้ระบุเนื้อหาครอบคลุมการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ขั้นตอนของ กระบวนการพิจารณาออกคำสั่งให้สิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของ คปจ. ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการออกคำสั่ง การอุทธรณ์ของผู้รับคำสั่ง และกระบวนการพิจารณาของ คปจ. ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมติ คปจ. ครั้งที่ ๒/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ระเบียบ คปจ. ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๐ และ พ.ร.บ.วิ ปกครอง ฯ พ.ศ.๒๕๓๙ ตั้งแต่การแจ้งเตือน การแจ้งข้อเท็จจริงและแจ้งสิทธิเมื่อพบการกระทำที่ฝ่าฝืนระเบียบของเกษตรกรที่ได้รับมอบที่ดินให้เข้าทำประโยชน์ การตรวจสอบของ ส.ป.ก. จังหวัด การจัดทำคำสั่ง การแจ้งคำสั่ง การเรียกคืนเอกสาร การยื่นอุทธรณ์ การรับอุทธรณ์ และ ระยะเวลาการตรวจสอบเอกสารและขอเอกสารเพิ่มเติม สำหรับทุกกรณีที่ คปจ. มีการพิจารณา เพื่อมีคำสั่งให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

บทที่ ๒

บทบาทหน้าที่และลักษณะงาน

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งและลักษณะงาน มีดังนี้

- ส.ป.ก.จังหวัด โดย ปฏิรูปที่ดินจังหวัด และ นิติกร ส.ป.ก.จังหวัด มีหน้าที่รับและตรวจสอบ คำอุทธรณ์ที่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรยื่นต่อ ส.ป.ก.จังหวัดภายใน ๓๐ วัน และ รวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์ส่งให้ ส.ป.ก. ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่รับอุทธรณ์ เพื่อนำเสนอกรรมการพิจารณา และแจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้อุทธรณ์ทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ ได้รับคำวินิจฉัย ทั้งนี้ ในขั้นตอนก่อนออกคำสั่งให้สันติวิธีต้องมีการเตรียมการและการ ดำเนินการตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- ส.ป.ก. โดย ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย และนิติกร สำนักกฎหมาย มีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการ จัดทำคำอุทธรณ์ ตรวจสอบคำอุทธรณ์ที่ ส.ป.ก.จังหวัด ส่งเรื่องให้กรรมการพิจารณา และทำ ความเห็นเบื้องต้น ตลอดจนปฏิบัติงานฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งให้ สันติวิธีการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเมื่อ คปก. วินิจฉัยแล้วต้องแจ้งคำวินิจฉัย ไปยัง ส.ป.ก.จังหวัด ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ คปก. มีคำวินิจฉัย
- คณะอนุกรรมการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งให้สันติวิธีการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขต ปฏิรูปที่ดิน^๑ มีอำนาจหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา อุทธรณ์คำสั่งของ คปจ. กลับรองคำอุทธรณ์ ตรวจสอบข้อมูล รายละเอียดหลักฐานต่างๆ ทั้งข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ความสมเหตุสมผลในการสั่งให้สันติวิธี เหตุผลที่เกษตรกร อุทธรณ์โต้แย้งคำสั่ง และเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ของ คปก. รวมทั้งเสนอความเห็นและแนวทางแก้ไขในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการสันติวิธี และปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอุทธรณ์ตามที่ คปก. มอบหมาย ตลอดจนมีอำนาจเชิญผู้เกี่ยวข้องหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมายชี้แจงรายละเอียดและหรือ จัดส่งเอกสารเพิ่มเติม
- คปก. มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคำอุทธรณ์ของเกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรที่ ถูก คปจ. สั่งให้สันติวิธีการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

^๑ คำสั่ง คปก. ที่ ๑/๒๕๔๙ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งให้สันติวิธีการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน สั่ง ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๙

บทที่ ๓

หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการอุทธรณ์

๑. หลักเกณฑ์การพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของ คปจ.

คำสั่งให้สันติสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของ คปจ. เป็นคำสั่งทางปกครอง ซึ่งระเบียบ ค.ป.ก. ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ไว้โดยเฉพาะ และ คปก. ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของ คปจ. ไว้^๒ ดังนี้

๑. กระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ นับตั้งแต่ ส.ป.ก. รับเรื่องจาก ส.ป.ก. จังหวัด จนถึง การแจ้งผลการพิจารณาให้ ส.ป.ก. จังหวัด ทราบใช้เวลาดำเนินการไม่เกิน ๑๒๐ วัน ตามแผนผังแสดง ขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการ

๒. อุทธรณ์ที่รับไว้พิจารณาต้องยื่นภายในกำหนดเวลาตามระเบียบข้อ ๑๓ ตามแบบหนังสืออุทธรณ์คำสั่งให้สันติสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๙๔) กรณีอุทธรณ์ที่ไม่ได้ทำตามแบบ ต้องมีเนื้อหาข้อเท็จจริงแห่งคำอุทธรณ์เพียงพอต่อการวินิจฉัย

๓. พยานหลักฐานที่ใช้ประกอบในการพิจารณาอุทธรณ์

๓.๑ พยานเอกสาร

(๑) หนังสือเตือนให้เกษตรกรปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบฯ ข้อ ๘ วรรคหนึ่ง ซึ่งต้องแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณา ตามมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และแจ้งข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอเพื่อให้โอกาสเกษตรกรได้โต้แย้งหรือชี้แจง เพื่อป้องกันสิทธิของตนตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ. วิปคกรองฯ พ.ศ. ๒๕๓๙

(๒) กรณีผู้ได้รับมอบที่ดินให้เข้าทำประโยชน์ขาดคุณสมบัติตาม ระเบียบฯ ข้อ ๑๑ วรรคหนึ่ง (๓) ปฏิรูปที่ดินจังหวัดไม่ต้องมีหนังสือเตือน แต่จะต้องมีหนังสือแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณา ตามมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และแจ้งข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอเพื่อให้โอกาสได้โต้แย้งหรือชี้แจง เพื่อป้องกันสิทธิของตน ตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙

(๓) หลักฐานการตรวจสอบของ ส.ป.ก.จังหวัด ที่ยืนยันว่าเกษตรกรได้ปฏิบัติตามหนังสือเตือนหรือไม่ เช่น บันทึกถ้อยคำผู้ปกครองท้องที่ ผู้ทำกินในที่ดินแปลงข้างเคียง เป็นต้น และเอกสารหลักฐานที่แสดงว่าผู้ได้รับมอบที่ดินขาดคุณสมบัติ

^๒ มติ คปก. ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ประกอบกับหลักเกณฑ์ วิธีการ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอุทธรณ์ของ คปจ. ที่สั่งให้สันติสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐

(๔) หนังสือโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานหรือชี้แจงเพื่อป้องกันสิทธิของเกษตรกรและของผู้ขาดคุณสมบัติการเป็นเกษตรกร (ถ้ามี)

(๕) รายงานการประชุม คปจ. ที่มีมติให้ผู้ขึ้นสันสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งได้รับรองรายงานการประชุมแล้ว

(๖) คำสั่ง คปจ. เรื่องสั่งให้สันสิทธิและให้เกษตรกรหรือผู้ขาดคุณสมบัติพร้อมด้วยบริวารออกจากที่ดิน ต้องระบุข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ข้อกฎหมายที่อ้างอิง และข้อสนับสนุนในการใช้ดุลยพินิจ ตามมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง พร้อมกับให้ระบุกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นอุทธรณ์ และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือโต้แย้ง ตามมาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ ไว้ด้วย

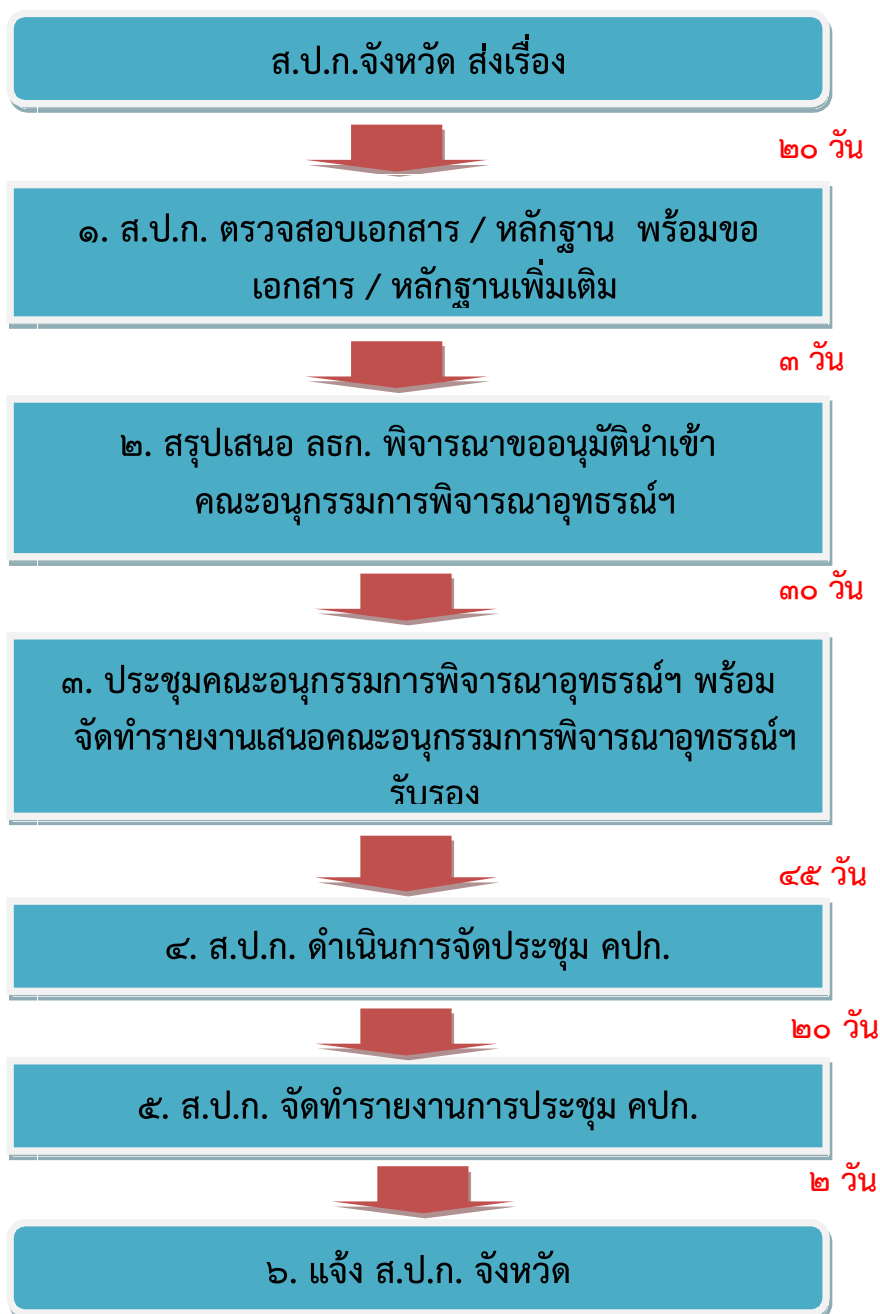
(๗) หนังสือแจ้งคำสั่งให้สันสิทธิ พร้อมหลักฐานไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือหลักฐานการปิดคำสั่ง (ถ้ามี) ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๑ วรรคหก และวรรคเจ็ด

(๘) บัญชีแสดงรายละเอียดการสั่งให้สันสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๙๓)

๓.๒ พยานบุคคล (ถ้ามี) เช่น บันทึกถ้อยคำของบุคคลในพื้นที่ หรือบุคคลอื่นที่รู้เห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้อุทธรณ์และแปลงที่ดิน และพยานแวดล้อม

๔. การตรวจสอบสถานที่ จะกระทำในกรณีที่มีความจำเป็นต้องแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม

แผนผังแสดงขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติงาน การอุทธรณ์คำสั่งให้สิ้นสิทธิการเข้าทำประโยชน์

รวม ๖ ขั้นตอน ระยะเวลา ๒๐ วัน

๒. แนวทางการปฏิบัติงาน^๓ มีดังนี้

๑. การเตือน การแจ้งข้อเท็จจริงและแจ้งสิทธิ

๑.๑ กรณีต้องมีการเตือน ตามระเบียบฯ ข้อ ๘ วรรคหนึ่ง ให้ปฏิรูปที่ดินจังหวัด มีหนังสือเตือนให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรละเว้นการกระทำหรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือทำให้ที่ดินกลับสู่สภาพเดิม ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยต้องแจ้งข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกร มีโอกาสได้โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน ตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง พร้อมทั้งแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองให้ทราบ ตามมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙

๑.๒ กรณีไม่ต้องมีการเตือน ตามระเบียบฯ ข้อ ๘ วรรคสอง หรือกรณีขาดคุณสมบัติ ต้องมีการแจ้งข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรมีโอกาสดำเนินการโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน ตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง พร้อมทั้งแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองให้ทราบ ตามมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ ทั้งนี้ ในกรณีที่หาตัวไม่พบต้องแจ้งโดยวิธีการแจ้งตามกฎหมายเพื่อให้ถือว่ามีการแจ้งโดยชอบแล้ว

๒. การตรวจสอบของ ส.ป.ก.จังหวัด

ส.ป.ก.จังหวัด ต้องดำเนินการแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ตามมาตรา ๒๘ และ ๒๙ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ พร้อมทั้งหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักฐานยืนยันว่าเกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรได้ปฏิบัติตามหนังสือเตือนหรือไม่ บันทึกถ้อยคำ ผู้ปกครองท้องที่ ผู้ทำกินในที่ดินแปลงข้างเคียง เป็นต้น หรือพยานหลักฐานที่แสดงว่าผู้ได้รับมอบที่ดินขาดคุณสมบัติตามระเบียบ

๓. การจัดทำคำสั่ง

เมื่อ คปจ. มีมติให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ สิ้นสิทธิ ให้ ส.ป.ก.จังหวัด รับจัดทำคำสั่ง คปจ. เสนอประธาน คปจ. ลงนาม ในคำสั่งต้องจัดให้มีเหตุผลไว้ด้วยและเหตุผลนั้นอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ข้อกฎหมายที่อ้างอิง ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลยพินิจตาม พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง เนื่องจากการรู้เหตุผลของคำสั่งทางปกครอง ทำให้สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์หรือนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกับให้ระบุกรณีที่อาจอุทธรณ์การยื่นอุทธรณ์ และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์ ตามมาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง ด้วย

^๓ หนังสือ ส.ป.ก. ที่ กษ ๑๒๐๖/ว ๑๒๔๑ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๐ เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ที่สั่งให้สิ้นสิทธิการเข้าทำประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๐

๔. การแจ้งคำสั่ง

เมื่อได้ออกคำสั่งดังกล่าวแล้ว ปฎิรูปที่ดินจังหวัดต้องมีหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าวและให้แนบแบบหนังสืออุทธรณ์คำสั่งให้สันติธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๙๔) พร้อมทั้งแจ้งระยะเวลาที่ให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรพร้อมด้วยบริวารออกจากที่ดิน หากไม่ยอมออกจากที่ดิน ให้ปฎิรูปที่ดินจังหวัดดำเนินคดีตามกฎหมาย

๕. การเรียกคืนเอกสาร

ให้มีหนังสือเรียกสัญญาเช่า สัญญาเช่าซื้อ หรือสัญญาจัดให้โดยมีค่าชดเชย หรือหนังสือรับมอบที่ดินหรือหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฎิรูปที่ดินคืน ส.ป.ก. ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ หากไม่สามารถเรียกเอกสารดังกล่าวคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้จัดทำเป็นประกาศของทางราชการ เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่าเอกสารดังกล่าวเป็นอันเลิกใช้ตั้งแต่วันที่เกษตรกรสันติธิการเข้าทำประโยชน์

๖. การยื่นอุทธรณ์

๖.๑ หากเกษตรกรเห็นว่าคำสั่งนั้นไม่เป็นธรรม ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่รับหนังสือแจ้งหรือวันที่ได้ปิดคำสั่ง กรณีอุทธรณ์ที่ไม่ได้ทำตามแบบต้องมีเนื้อหาข้อเท็จจริงแห่งคำอุทธรณ์เพียงพอต่อการวินิจฉัย

๖.๒ กรณีมีเหตุอันสมควรผู้อุทธรณ์จะมอบฉันทะให้ผู้อื่น ซึ่งอยู่ในฐานะรู้เห็นข้อเท็จจริงแห่งการอุทธรณ์ ยื่นอุทธรณ์แทนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) ไม่สามารถเขียนหนังสือได้
- (๒) เจ็บป่วยไม่สามารถอุทธรณ์ด้วยตนเองได้
- (๓) มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ปฎิรูปที่ดินจังหวัดเห็นสมควร

๖.๓ คำอุทธรณ์ต้องมีข้อโต้แย้งว่าไม่เห็นด้วยกับคำสั่งให้สันติธิรณ้อย่างชัดเจน และต้องมีข้อเท็จจริงหรือกฎหมายที่อ้างอิงประกอบ ลงลายมือชื่อผู้อุทธรณ์ หรือลายมือชื่อผู้อุทธรณ์แทน พร้อมใบมอบฉันทะแนบมาด้วย

๖.๔ คำอุทธรณ์ที่ยื่นเกินกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่รับหนังสือแจ้งหรือวันที่ได้ปิดคำสั่ง ให้ ส.ป.ก.จังหวัด แจ้งแก่เกษตรกรผู้ถูกสั่งให้สันติธิว่าอุทธรณ์ดังกล่าวยื่นเกินระยะเวลาที่กำหนดไว้ ไม่สามารถพิจารณาได้

๗. การรับอุทธรณ์

หากมีเกษตรกรยื่นอุทธรณ์ต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๓ ให้เจ้าหน้าที่ออกไปรับอุทธรณ์ให้แก่ผู้อุทธรณ์ และให้ส่งหนังสืออุทธรณ์ พร้อมพยานหลักฐานตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอุทธรณ์ไปยัง ส.ป.ก. ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์เพื่อนำเสนอ คปก. พิจารณาต่อไป

๘. ระยะเวลาการตรวจสอบเอกสารและขอเอกสารเพิ่มเติม

กระบวนการ เรื่อง การอุทธรณ์คำสั่งให้สันติการเข้าทำประโยชน์ ในขั้นตอนที่ ๑ การตรวจสอบและขอเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม จำนวน ๒๐ วัน ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ ส.ป.ก. ได้รับหนังสืออุทธรณ์จาก ส.ป.ก.จังหวัด หากมีการขอเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม ส.ป.ก. จะแจ้งวันที่ครบกำหนดที่ต้องส่งเอกสารหลักฐานให้ ส.ป.ก.จังหวัด ทราบ

บทที่ ๔

เทคนิคและวิธีการปฏิบัติงาน

การอุทธรณ์คำสั่งของ คปจ. ถือเป็นสิทธิของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง เพื่อให้สามารถทราบได้ว่าตนเองได้รับการปฏิบัติถูกต้องหรือไม่ คปจ. มีคำสั่งให้สิ้นสิทธิเพราะเหตุใด และคำสั่งสิ้นสิทธินั้นถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ชัดกับข้อเท็จจริงหรือระเบียบและกฎหมายหรือไม่ รวมถึงยังเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมทางกฎหมายของ ส.ป.ก. โดย คปจ. สามารถพิจารณาทบทวนคำสั่งสิ้นสิทธิของ คปจ. เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ดังนั้น เพื่อให้งานดังกล่าวสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงควรรู้หลักเกณฑ์ตาม พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ เพื่อนำมาใช้พิจารณาประกอบการปฏิบัติงาน ดังนี้

๑. ตาม พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้วางหลักไว้ว่า “ในกรณีที่เป็นการออกคำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือและการยืนยันคำสั่งเป็นหนังสือ เจ้าหน้าที่ต้องจัดให้มีเหตุผลในคำสั่งทางปกครองนั้นด้วย” ประกอบกับประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี^๔ กำหนดให้คำสั่งทางปกครองที่เป็นการเพิกถอนสิทธิ เช่น การเพิกถอนใบอนุญาต เพิกถอนการอนุมัติ เพิกถอนการรับรองหรือเพิกถอนการรับจดทะเบียน ต้องระบุเหตุผลไว้ในคำสั่งนั้นหรือในเอกสารแนบท้ายคำสั่งนั้นก็ได้ ซึ่งเหตุผลที่ต้องระบุนี้อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(๑) ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ คือ เหตุผลของข้อเท็จจริงที่เจ้าหน้าที่รับฟังและใช้ในการออกคำสั่งทางปกครอง

(๒) ข้อกฎหมายที่อ้างอิง คือ เหตุผลของบทกฎหมายที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการออกคำสั่งทางปกครอง

(๓) ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจ คือ เหตุผลและมูลเหตุจูงใจที่เจ้าหน้าที่ใช้เป็นข้อยุติในการออกคำสั่งทางปกครอง

ดังนั้น การใช้อำนาจตามระเบียบ ค.ป.ก. ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐ ข้อ ๑๑ ของ คปจ. รวมถึงการวินิจฉัยคำอุทธรณ์ของ คปจ. ซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา ๕ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ จึงต้องแสดงเหตุผลทั้งในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงที่นำมาใช้ในการพิจารณา เหตุผลในส่วนข้อกฎหมายที่นำมาใช้อ้างอิง และเหตุผลในส่วนข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจเพื่อออกคำสั่งให้สิ้นสิทธิ

^๔ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง คำสั่งทางปกครองที่ต้องระบุเหตุผลไว้ในคำสั่งหรือในเอกสารแนบท้ายคำสั่ง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๗ ตอนพิเศษ ๘๔ง ลงวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๓

๒. คำสั่งให้สิ้นสิทธิของ คปจ. เป็นคำสั่งที่อาจอุทธรณ์โต้แย้งต่อไปได้ตามระเบียบฯ ขณะแจ้งคำสั่งให้สิ้นสิทธิเป็นหนังสือให้ผู้รับคำสั่งได้รับทราบ จึงต้องระบุนกรณีที่อาจอุทธรณ์โต้แย้งตลอดจนระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือโต้แย้งให้บุคคลผู้รับคำสั่งทราบ ตัวอย่างเช่น ใช้ข้อความว่า “ถ้าหากท่านประสงค์จะอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งนี้ ให้ยื่นอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวต่อปฏิรูปที่ดินจังหวัดภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่รับทราบคำสั่ง ” อย่างไรก็ตาม หากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวก็ไม่ส่งผลกระทบถึงขนาดทำให้คำสั่งนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่อาจถูกเพิกถอนได้ ยกเว้นเป็นกรณีที่ไม่ต้องด้วยเหตุแห่งความไม่ชอบด้วยกฎหมายประการอื่น และถ้าไม่มีการแจ้งสิทธิอุทธรณ์หรือโต้แย้ง ระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้ง (สั้นกว่า ๑ ปี) ก็จะขยายเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งเป็น ๑ ปี นับแต่วันที่รับคำสั่ง

๓. คำวินิจฉัยยื่นของ คปก. ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดเป็นที่สุด คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นคำสั่งที่ไม่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ และเป็นคำสั่งที่อาจฟ้องศาลปกครองได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ เจ้าหน้าที่ไม่ต้องแจ้งสิทธิอุทธรณ์หรือโต้แย้งไว้ในคำสั่งนั้น แต่ต้องระบุนวิธีการและระยะเวลาในการยื่นคำฟ้องต่อศาลไว้ในคำสั่ง เพราะถ้าไม่มีการแจ้งสิทธิฟ้องศาล ระยะเวลาในการฟ้องคดีก็จะขยายเป็น ๑ ปี นับแต่วันรู้หรือควรรู้เหตุแห่งการฟ้องคดี ตัวอย่างเช่น ใช้ข้อความว่า “ถ้าหากท่านประสงค์จะฟ้องโต้แย้งคำสั่ง (หรือคำวินิจฉัยอุทธรณ์) นี้ ให้ทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาลปกครองหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังศาลปกครอง (ระบุชื่อศาลปกครองกลาง หรือศาลปกครองจังหวัด) ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่รับแจ้งหรือทราบคำสั่ง (หรือคำวินิจฉัยอุทธรณ์)”

๔. การพิจารณาอุทธรณ์ต้องถือปฏิบัติตามมติ คปก. ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ประกอบกับหลักเกณฑ์ วิธีการ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอุทธรณ์ของ คปจ. ที่สั่งให้สิ้นสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๐ และระเบียบค.ป.ก. ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐ ควบคู่ไปกับกระบวนการพิจารณาที่บัญญัติไว้ในหมวด ๒ ของ พ.ร.บ.วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกระบวนการพิจารณาในกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เช่น การรับฟังคู่กรณีที่มีจำเป็นต้องกระทำได้ดำเนินการมาโดยไม่สมบูรณ์ ถ้าได้มีการรับฟังให้สมบูรณ์ในภายหลัง โดยต้องดำเนินการก่อนที่การพิจารณาอุทธรณ์จะแล้วเสร็จ เป็นต้น

๕. ขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์คำสั่งให้สิ้นสิทธิของ คปจ. ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จะนำขั้นตอนการพิจารณาอุทธรณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ มาใช้บังคับไม่ได้^๕

๖. ระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ ต้องเป็นไปตามระเบียบฯ (ภายใน ๓๐ วัน) การยื่นอุทธรณ์เมื่อล่วงพ้นระยะเวลา เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรย่อมเสียสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอุทธรณ์ และเจ้าหน้าที่ย่อมไม่มีอำนาจที่จะรับคำอุทธรณ์ ซึ่งจะมีผลทำให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ อย่างไรก็ดี แม้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรยื่นอุทธรณ์เมื่อล่วงพ้นระยะเวลา เจ้าหน้าที่สามารถรับคำอุทธรณ์ดังกล่าวได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) กรณีที่มีการฝ่าฝืนการแจ้งสิทธิอุทธรณ์ให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรทราบ จะมีผลทำให้ระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ขยายเป็น ๑ ปี ตามมาตรา ๔๐ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙^๖

(๒) กรณีที่เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรมีคำขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์เจ้าหน้าที่อาจขยายระยะเวลาได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา ๖๖ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ เมื่อพบว่ามีพฤติการณ์ที่จำเป็นอันไม่ได้เกิดขึ้นจากความผิดของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร^๗

(๓) กรณีเจ้าหน้าที่รับคำอุทธรณ์ในฐานะคำร้องเรียนเพื่อใช้เป็นข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจรับคำอุทธรณ์ที่ยื่นเกินระยะเวลานั้นได้เพื่อใช้เป็นข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาทบทวนคำสั่งให้สิ้นสิทธิ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งทางปกครองตามนัยมาตรา ๔๙ ถึงมาตรา ๕๓ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙

๗. การจัดทำคำอุทธรณ์ ต้องเป็นไปตามหลักการสำคัญดังนี้

- (๑) ผู้อุทธรณ์จะต้องทำคำอุทธรณ์เป็นหนังสือ
- (๒) คำอุทธรณ์ต้องมีข้อโต้แย้งว่าไม่เห็นด้วยกับคำสั่งสิ้นสิทธินั้นด้วยเหตุใด
- (๓) คำอุทธรณ์ต้องมีข้อเท็จจริงประกอบและข้อกฎหมายที่ยกขึ้นมาอ้างอิง

^๕ พ.ร.บ. วิ ปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙

มาตรา ๔๕ ให้เจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง พิจารณาคำอุทธรณ์และแจ้งผู้อุทธรณ์โดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ ในกรณีที่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ก็ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงคำสั่งทางปกครองตามความเห็นของตนภายในกำหนดเวลาดังกล่าวด้วย

ถ้าเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ให้เร่งรายงานความเห็นพร้อมเหตุผลไปยังผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตนได้รับรายงาน ถ้ามีเหตุจำเป็นอาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์มีหนังสือแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบก่อนครบ

^๖ มาตรา ๔๐ คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ให้ระบุนกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นอุทธรณ์หรือโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวได้ด้วย กรณีที่ฝ่าฝืนให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งและถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาการอุทธรณ์สั้นกว่า ๑ ปี ให้ขยายเป็น ๑ ปี นับแต่วันที่รับคำสั่งทางปกครอง

^๗ ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่องเสร็จที่ ๒๑๓/๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ กำหนดว่ากรณีที่ผู้ใดไม่อาจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายได้เพราะพฤติการณ์ที่จำเป็นอันไม่ได้เกิดขึ้นจากความผิดของผู้นั้น ถ้ามีคำขอเจ้าหน้าที่อาจขยายระยะเวลาได้

กรณีที่เกิดกรณีหรือสถาบันเกษตรกรได้อุทธรณ์ด้วยวาจาหรือเพียงแต่มีหนังสือขอความเป็นธรรมในลักษณะทวงสัญญาหรือสอบถามข้อเท็จจริงและขอให้ผู้ออกคำสั่งทางปกครองชี้แจงหรือขอตรวจสอบข้อเท็จจริงใหม่นั้น ย่อมถือว่าไม่เป็นการอุทธรณ์คำสั่งให้สิ้นสิทธิ

๘. ขั้นตอนการพิจารณาอุทธรณ์ ต้องพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายใน ๑๒๐ วัน นับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์ หากไม่ได้พิจารณาและสั่งอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จ และไม่ได้รับคำชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ กรณีนี้ถือได้ว่าการพิจารณาอุทธรณ์ของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรล่าช้าเกินสมควร ซึ่งเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรมีสิทธิฟ้องคดีปกครองได้

๙. การขออุทธรณ์ที่จำเป็นต้องรู้ของผู้ถูกสั่งให้สิ้นสิทธิ ตามมาตรา ๓๑ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ กำหนดสิทธิของคู่กรณีไว้โดยเฉพาะที่จะขอตรวจดูเอกสาร พยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครอง เพื่อให้คู่กรณีได้ใช้ในการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนได้ จากหลักการนี้เจ้าหน้าที่จึงต้องใช้เวลาและเอกสารตามที่จำเป็นเพื่อการดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี ผู้ถูกสั่งให้สิ้นสิทธิไม่สามารถขอตรวจดูเอกสารหรือพยานหลักฐานได้ทั้งหมด ซึ่งมีข้อจำกัดดังนี้

(๑) จะขอตรวจดูเอกสารหรือพยานหลักฐานเกินกว่าความจำเป็นที่ต้องใช้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนไม่ได้

(๒) ไม่มีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่เป็นต้นร่างคำวินิจฉัยถ้า คปจ.ยังไม่ได้มีคำสั่งให้สิ้นสิทธิ เพราะยังเป็นเพียงความเห็นเบื้องต้นของเจ้าหน้าที่

(๓) กรณีเป็นเอกสารที่ต้องรักษาเป็นความลับ

ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ขอตรวจดูเอกสารให้ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ ออกตามความใน พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙

๑๐. การขอให้พิจารณาใหม่ เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรมีสิทธิจะร้องขอให้พิจารณาทบทวนคำสั่งให้สิ้นสิทธิได้ แม้จะพ้นกำหนดอุทธรณ์ โดยต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์^{๔๔} ดังนี้

(๑) ต้องมีการยื่นคำขอโดยเกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับคำสั่งสิ้นสิทธิ

^{๔๔} พ.ร.บ.วิ ปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๕๔ เมื่อคู่กรณีคำขอ เจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งทางปกครองที่พ้นกำหนดอุทธรณ์ตามส่วนที่ ๕ ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) มีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ
- (๒) คู่กรณีที่แท้จริงมิได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองหรือได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาครั้งก่อนแล้ว แต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรม ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง
- (๓) เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จะทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น
- (๔) ถ้าคำสั่งทางปกครองได้ออกโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใด แต่ต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่คู่กรณี

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง (๑)(๒) หรือ(๓) ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคู่กรณีไม่อาจทราบถึงเหตุนั้น ในการพิจารณาครั้งที่แล้วมาก่อนโดยไม่ใช้ความผิดของผู้ยื่น

การยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องกระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่ผู้ยื่นได้รู้ถึงเหตุซึ่งอาจขอให้พิจารณาใหม่ได้

(๒) คำสั่งสิ้นสุดสิทธิได้ล่วงพ้นระยะเวลาที่จะอุทธรณ์ หากยังไม่พ้นระยะเวลาอุทธรณ์ต้องไปใช้สิทธิอุทธรณ์

(๓) เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรต้องไม่ทราบเหตุแห่งการขอให้พิจารณาใหม่ (ไม่ทราบการพิจารณาครั้งที่แล้วมาโดยไม่ใช้ความผิดของตน)

(๔) คำขอใหม่ต้องยื่นภายใน ๙๐ วัน นับแต่ได้รู้ถึงเหตุแห่งการขอให้พิจารณาใหม่

โดยเงื่อนไขที่จะขอให้พิจารณาใหม่ได้ มีดังนี้

(๑) มีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ซึ่งพยานหลักฐานใหม่ต้องเป็นพยานหลักฐานที่ขอด้วยกฎหมาย

“พยานหลักฐานใหม่” หมายถึง ข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วในเวลาที่ออกคำสั่งให้สิ้นสุดสิทธินั้น แต่เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรไม่รู้

(๒) เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรที่แท้จริงไม่ได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาให้สิ้นสุดสิทธิ หรือได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาครั้งก่อนแล้วแต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณา

(๓) เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จะทำคำสั่งในเรื่องดังกล่าว

(๔) ถ้าคำสั่งให้สิ้นสุดสิทธิได้ออกโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใด และต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกร เช่น จำนวนเนื้อที่ดินที่ถูกสั่งให้สิ้นสุดสิทธิเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากมีหลักฐานตามประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งทำให้ต้องพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์ อันจะทำให้กรรมสิทธิ์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกร

คำสั่งของเจ้าหน้าที่ที่พิจารณาคำขอให้พิจารณาใหม่ เมื่อรับคำขอแล้วต้องพิจารณาเพื่อที่จะมีคำสั่งให้เป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีคำสั่งรับหรือไม่รับคำขอให้พิจารณาใหม่ โดยพิจารณาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการขอให้พิจารณาใหม่

(๒) มีคำสั่งรับไว้พิจารณา แต่เห็นว่าไม่มีเหตุที่จะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งให้สิ้นสุดสิทธิ

(๓) มีคำสั่งรับไว้พิจารณา และเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าคำขอมีเหตุผลให้เพิกถอนหรือแก้ไขคำสั่งให้สิ้นสุดสิทธิ

๑๑. การเพิกถอนคำสั่งให้สิ้นสุดสิทธิ ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้โดยเฉพาะ ในทางปฏิบัติจึงต้องนำบทบัญญัติตาม พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ มาบังคับใช้ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแบ่งเป็น ๓ กรณี ได้แก่ การอุทธรณ์คำสั่ง การขอให้พิจารณาใหม่ และการเพิกถอนคำสั่งโดยเจ้าหน้าที่เอง ซึ่งแต่ละกรณีจะมีเงื่อนไขหลักเกณฑ์และวิธีการที่แตกต่างกัน การเพิกถอนคำสั่งให้สิ้นสุดสิทธิจึงอาจจะเข้าลักษณะใดลักษณะหนึ่งของวิธีการเพิกถอน เจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาด้วยว่าเป็นลักษณะใด

จากหลักการของ พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ สามารถแยกการเพิกถอนคำสั่งได้เป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

(๑) ในกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งให้สันติ

(๒) นอกกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ โดย คปจ. อาจแสดงเจตนายกเลิกคำสั่งให้สันติได้ โดยให้ดำเนินการตามมาตรา ๔๙ มาตรา ๕๒ มาตรา ๕๓ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ ไม่ว่าจะพ้นขั้นตอนการกำหนดให้อุทธรณ์ตามระเบียบมาแล้วหรือไม่ และอาจเพิกถอนคำสั่งได้เอง โดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอหรือโต้แย้ง และการเพิกถอนจะกระทำเมื่อใดก็ได้ กล่าวคือ จะกระทำเมื่อพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ หรือพ้นกำหนดนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลก็ได้

๑๒.การเพิกถอนคำสั่งให้สันติที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของ คปก. ผู้มีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์

กรณีการเพิกถอนคำสั่งสันติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องมาจากเป็นคำสั่งที่ไม่ได้พิจารณาพยานหลักฐานที่จำเป็นในการออกคำสั่ง ตามมาตรา ๒๙^๙ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙ และเป็นคำสั่งที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของ คปก. หรือศาล หรือหลังจากมีคำวินิจฉัยอุทธรณ์หรือคำพิพากษาของศาล มีแนวทางพิจารณาดังนี้

(๑) กรณีเมื่อเจ้าหน้าที่ได้พบหรือมีผู้ร้องว่า คปจ. ยังไม่ได้พิจารณาพยานหลักฐานที่จำเป็นในการออกคำสั่งให้สันติ คปจ. ย่อมมีอำนาจเพิกถอนคำสั่งให้สันติและพิจารณาพยานหลักฐานต่างๆ ก่อนที่จะมีคำสั่งใหม่และเสนอเรื่องต่อ คปก. ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

(๒) กรณีที่ คปก. ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ได้มีคำวินิจฉัยแล้ว ต่อมาหากเจ้าหน้าที่เห็นว่าเหตุที่ต้องเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้สันติดังกล่าว เจ้าหน้าที่จะต้องเสนอเรื่องต่อ คปก. เพื่อดำเนินการให้มีการพิจารณาใหม่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในมาตรา ๕๔ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ.๒๕๓๙

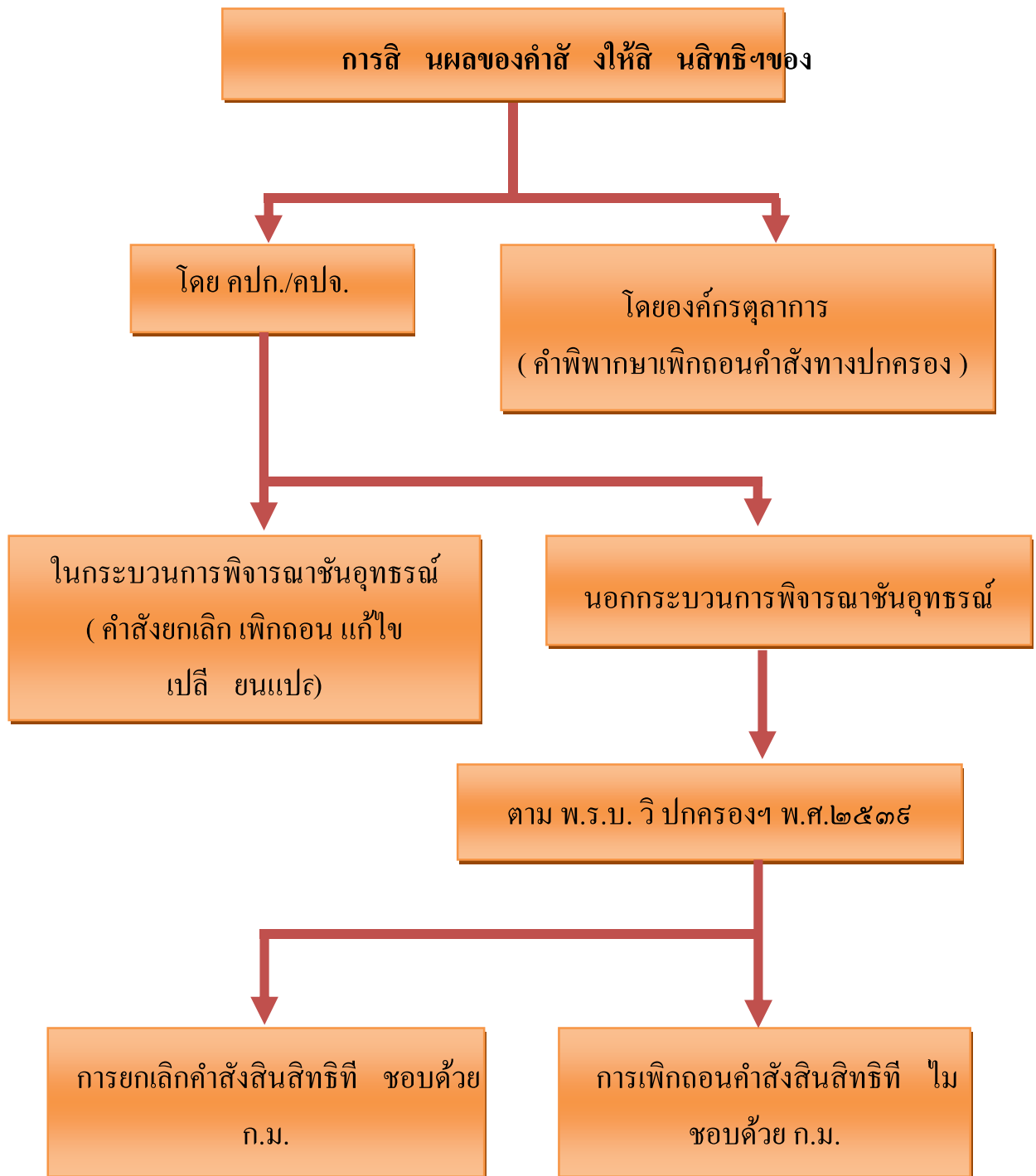
^๙ พ.ร.บ.วิ ปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๒๙ เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในการนี้ ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้

- (๑) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
- (๒) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณีหรือของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็น ฟุ่มเฟือยหรือเพื่อประวิงเวลา
- (๓) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ
- (๔) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- (๕) ออกไปตรวจสอบสถานที่

คู่กรณีต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีหน้าที่แจ้งพยานหลักฐานที่ตนทราบแก่เจ้าหน้าที่พยานหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่เจ้าหน้าที่เรียกมาให้ถ้อยคำหรือทำความเห็นมีสิทธิได้รับค่าป่วยการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

แผนภูมิแสดงการตี นผลของคำสั งให้สิทธิ นสิทธิของ คปจ

วิธีการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งสันสิทธิของ คปจ. จะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการและการดำเนินการในการออกคำสั่งทางปกครองให้สันสิทธิเข้าทำประโยชน์ในที่ดินไปจนถึงการยื่นอุทธรณ์ การพิจารณาอุทธรณ์และการแจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้อุทธรณ์ทราบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับมอบที่ดินให้เข้าทำประโยชน์

๒. กระทำการฝ่าฝืนระเบียบ

- กรณีมีหนังสือเตือน ให้ทำหนังสือเตือนพร้อมแจ้งข้อเท็จจริงและสิทธิตาม พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗

- กรณีไม่ต้องมีหนังสือเตือน (สงสัยไม่ได้รับหนังสือเตือน หาตัวไม่พบหรือขาดคุณสมบัติ) ให้ทำหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงและสิทธิตาม พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗ ถ้าหาตัวไม่พบให้แจ้งโดยวิธีการแจ้งตามกฎหมายเพื่อให้ถือว่ามีการแจ้งโดยชอบแล้ว

๓. แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานตามมาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙ แห่ง พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๓๙

๔. กรณีมีข้อโต้แย้งหรือคัดค้าน^{๑๐} ให้พิจารณาข้อโต้แย้งหรือคัดค้านพร้อมมีความเห็นเบื้องต้น แล้วนำเสนอ คปจ. พิจารณา

๕. กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้เสนอ คปจ. มีมติให้สันสิทธิ และจัดทำคำสั่งพร้อมเหตุผลตาม พ.ร.บ. วิ ปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๓๗ พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาที่ให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรพร้อมบริวารออกจากที่ดิน ภายใน ๓๐ วัน

๖. แจ้งคำสั่งสันสิทธิ และระยะเวลาออกจากที่ดินให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรทราบ พร้อมระบุกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งคำสั่งสันสิทธิไว้ในคำสั่งนั้น

๗. ยื่นอุทธรณ์ต่อ ส.ป.ก.จังหวัด แห่งท้องที่ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งหรือวันที่ได้ปิดคำสั่ง โดยแสดงหลักฐานอ้างอิงประกอบ

๘. ส.ป.ก.จังหวัด จัดส่งหลักฐานอุทธรณ์ให้ ส.ป.ก. ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่รับอุทธรณ์ เพื่อเสนอกรรมการพิจารณา

^{๑๐} หากเกษตรกรประสงค์จะขอเข้าตรวจเอกสารใดเพื่อประกอบการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่พร้อมที่จะให้ตรวจดูในขณะนั้นหรือเป็นกรณีมีคำขอเป็นหนังสือโดยส่งทางไปรษณีย์ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาและแจ้งกำหนดวัน เวลาและสถานที่ที่จะให้ตรวจดูเอกสารให้เกษตรกรทราบ โดยให้คำนึงถึงประเภทหรือลักษณะของเอกสาร และให้อำนวยความสะดวกแก่การตรวจดูตามความเหมาะสม รวมทั้งต้องระมัดระวังไม่ให้เอกสารชำรุด เสียหายหรือสูญหายด้วย

๙. ส.ป.ก. ตรวจสอบเอกสารและ หลักฐาน หรือขอเอกสารหรือหลักฐานเพิ่มเติม จาก ส.ป.ก.จังหวัด (ถ้ามี) ซึ่งกรณีขอเอกสารหรือหลักฐานเพิ่มเติม ส.ป.ก.จะกำหนดระยะเวลาให้ ส.ป.ก.จังหวัด จัดส่งให้ชัดเจน

๑๐. คณะอนุกรรมการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งให้สันติการเข้าทำประโยชน์ที่ดินใน เขตปฏิรูปที่ดิน (ตามคำสั่ง คปก. ที่ ๑/๒๕๔๙ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๙) พิจารณากลับกรองคำอุทธรณ์ เพื่อเสนอให้ คปก. พิจารณา

๑๑. ส.ป.ก. ดำเนินการตามความเห็นของคณะอนุกรรมการฯ และรวบรวมนำเสนอ คปก. พิจารณา เพื่อมีคำวินิจฉัย

๑๒. คปก. มีคำวินิจฉัย

๑๓. ปฏิรูปที่ดินจังหวัด แจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้อุทธรณ์ทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วัน รับคำวินิจฉัยจาก ส.ป.ก. พร้อมแจ้งให้ออกจากที่ดิน และเรียกเอกสารคืน ตลอดจนต้องแจ้งสิทธิและ วิธีการยื่นฟ้องศาลปกครองที่มีเขตอำนาจ ภายใน ๙๐ วัน ให้ผู้อุทธรณ์ทราบด้วย

๑๔. กรณี คปก. วินิจฉัยยืนตามคำสั่ง คปจ. ผู้อุทธรณ์ต้องออกจากที่ดินตาม ระยะเวลาที่ คปจ. กำหนด หากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามที่แจ้ง ให้ ส.ป.ก.จังหวัด ดำเนินการทาง กฎหมายต่อไป

แผนผังแสดงโครงสร้างการอุทธรณ์

ตัวอย่างกรณีต้องมีหนังสือเตือน

ที่.....

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง ขอเตือนให้ดำเนินการและแจ้งข้อเท็จจริงและแจ้งสิทธิ

เรียน

ตามที่ ท่านได้รับการจัดที่ดินจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แปลงเลขที่.....กลุ่มที่/ระวาง.....เนื้อที่.....ไร่ ตามหลักฐานหนังสืออนุญาตฯ (ส.ป.ก. ๔-๐๑) สารบัญชีทะเบียนเลขที่.....เล่มที่.....หน้า.....ที่ดินตั้งอยู่ที่ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด.....นั้น

จากการตรวจสอบการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ^{๑๑} ..(ระบุการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นการฝ่าฝืนระเบียบ) ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๕แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๐ ข้อ...(ระบุข้อที่ถือว่าการกระทำหรือการละเว้นการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืน)

ดังนั้น อาศัยอำนาจตามข้อ ๘ แห่งระเบียบดังกล่าว จึงขอให้ท่านดำเนินการ..(ละเว้นการกระทำหรือปฏิบัติให้ถูกต้อง หรือทำให้ที่ดินกลับสู่สภาพเดิม) ภายใน....วัน นับจากวันที่ได้รับหนังสือเตือนนี้ ทั้งนี้ หากท่านได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขอให้แจ้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....ทราบโดยด่วน เพื่อจะได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปทำการตรวจสอบต่อไป แต่หากท่านไม่ดำเนินการภายในกำหนด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....จะนำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....เพื่อพิจารณามีมติให้ท่านสิ้นสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินตามข้อ ๘ และข้อ ๑๑ แห่งระเบียบดังกล่าว ในการนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของท่านและเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด จึงขอแจ้งข้อเท็จจริงและแจ้งสิทธิให้ทราบ ดังนี้

^{๑๑} หมายเหตุ หากเป็นประเภทที่ดินเอกชน นอกจากระบุให้ผิดตามระเบียบเข้าทำประโยชน์ฯ แล้ว ขอให้ระบุด้วยว่าผิดสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อข้อใดประกอบด้วย

๑. กรณีดังกล่าวปรากฏข้อเท็จจริงว่า....(ระบุการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นการฝ่าฝืนระเบียบและเป็นมูลเหตุที่จะนำไปสู่การนำเสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด เพื่อพิจารณามีมติให้เกษตรกรสิ้นสุดสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน โดยต้องมีรายละเอียดของการกระทำหรือการละเว้นการกระทำพอสมควรที่จะทำให้เกษตรกรเข้าใจ) ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๐ ข้อ.. (ระบุข้อที่ถือว่าการกระทำหรือการละเว้นการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืน) โดยมีพยานหลักฐานคือ.(สรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ทราบ โดยระบุรายละเอียดพอสมควรที่จะทำให้เกษตรกรเข้าใจ)

๒. ท่านสามารถจัดทำคำชี้แจงและข้อโต้แย้งข้อมูลข้อเท็จจริงดังกล่าว พร้อมทั้งพยานหลักฐานสนับสนุนคำชี้แจงและข้อโต้แย้งเพื่อยื่นต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....ได้ภายใน.....วันนับจากวันที่ครบกำหนดการเตือนให้ท่านดำเนินการ.....(ละเว้นการกระทำหรือปฏิบัติให้ถูกต้อง หรือทำให้ที่ดินกลับสู่สภาพเดิม) แต่ท่านมิได้ดำเนินการตามคำเตือน

๓. ท่านมีสิทธิแต่งตั้งผู้ทำการแทนโดยทำเป็นหนังสือแต่งตั้งให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วกระทำการแทนก็ได้ รวมทั้งสามารถนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินการก็ได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

.....

(.....)

ปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....

ตัวอย่างกรณีไม่ต้องเตือน

ที่.....

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง ขอแจ้งข้อเท็จจริงและแจ้งสิทธิ

เรียน

ตามที่ ท่านได้รับการจัดที่ดินจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แปลงเลขที่.....กลุ่มที่/ระวาง.....เนื้อที่.....ไร่ ตามหลักฐานหนังสืออนุญาตฯ (ส.ป.ก.๔-๐๑) สารบัญทะเบียนเล่มที่.....หน้า.....ที่ดินตั้งอยู่ที่ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....นั้น

จากการตรวจสอบการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ^{๑๒}...๑.ระบุนการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นการฝ่าฝืนระเบียบ หรือ ๒.ข้อเท็จจริงพฤติการณ์หรือพยานหลักฐานที่แสดงว่าผู้รับมอบที่ดินขาดคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกเกษตรกรซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งการกระทำความผิดกล่าวหรือการขาดคุณสมบัติเป็นการฝ่าฝืนระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ ในที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๐ ข้อ...(ระบุนข้อที่ถือว่าการกระทำหรือการละเว้นการกระทำดังกล่าวหรือการขาดคุณสมบัติเป็นการ.....ฝ่าฝืน)

ดังนั้น สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....จึงต้องนำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....เพื่อพิจารณามีมติให้ท่านสิ้นสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินตามข้อ ๘ และข้อ ๑๑ (กรณีขาดคุณสมบัติ อ้างเฉพาะข้อ ๑๑) แห่งระเบียบดังกล่าว ในการนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของท่านและเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด จึงขอแจ้งข้อเท็จจริงและแจ้งสิทธิให้ทราบ ดังนี้

๑.กรณีดังกล่าวปรากฏข้อเท็จจริงว่า.....(ระบุนการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นการฝ่าฝืนระเบียบ ข้อ ๘.....วรรคสอง หรือข้อเท็จจริงพฤติการณ์หรือพยานหลักฐานที่แสดงว่า ผู้ได้รับมอบที่ดินขาดคุณสมบัติและเป็นเหตุที่จะนำไปสู่การนำเสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด เพื่อพิจารณามีมติให้เกษตรกรสิ้นสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินโดยต้องมีรายละเอียดของการกระทำหรือการละเว้นการกระทำพอสมควรที่จะทำให้เกษตรกรเข้าใจ)

^{๑๒} หมายเหตุ หากเป็นประเภทที่ดินเอกชน นอกจากระบุให้ผิดตามระเบียบเข้าทำประโยชน์ฯ แล้ว ขอให้ระบุด้วยว่าผิดสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อข้อใดประกอบด้วย

ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการ ฝ่าฝืนระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๐ ข้อ...(ระบุข้อที่ถือว่าการกระทำหรือละเว้นการกระทำดังกล่าวหรือการขาดคุณสมบัติเป็นการฝ่าฝืน) โดยมีพยานหลักฐานคือ.. (สรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ทราบ โดยระบุรายละเอียดพอสมควรที่จะทำให้เกษตรกรเข้าใจ)

๒. ท่านสามารถจัดทำคำชี้แจงและข้อโต้แย้งข้อเท็จจริงดังกล่าว พร้อมพยานหลักฐานสนับสนุนคำชี้แจงและข้อโต้แย้งเพื่อยื่นต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....ได้ ภายใน.....วัน นับจากวันที่ได้รับหนังสือฉบับนี้

๓. ท่านมีสิทธิแต่งตั้งผู้ทำการแทนโดยทำเป็นหนังสือแต่งตั้งให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว กระทำการแทนก็ได้ รวมทั้งสามารถนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินการก็ได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

.....
(.....)
ปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....

(ตัวอย่าง)

คำสั่งคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....

ที่/.....

เรื่อง สั่งให้คืนสิทธิและให้เกษตรกรพร้อมบริวารออกจากที่ดิน

ตามที่.....เลขประจำตัวประชาชน.....อายุ.....ปี
 อยู่บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด..... ได้รับอนุญาตให้
 เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน.....แปลง ตามหนังสือรับมอบที่ดิน ฉบับลงวันที่.....
 หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินเลขที่.....อำเภอ.....จังหวัด.....นั้น

ปรากฏว่า ^{๓๓} ๑..(ระบุการกระทำหรือละเว้นการกระทำของเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็น
 การฝ่าฝืนระเบียบ หรือ ๒. พยานหลักฐานที่แสดงว่าผู้ได้รับมอบที่ดินขาดคุณสมบัติ) ซึ่งเป็นการฝ่าฝืน
 ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร
 ผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๕
 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๐ ข้อ..... โดยคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....ในการ
 ประชุม ครั้งที่.....วันที่.....ได้พิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานประกอบกันแล้ว
 เห็นว่า (ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจ) จึงถือได้ว่า (ชื่อผู้ได้รับมอบที่ดิน) ฝ่าฝืน
 ระเบียบฯ ดังกล่าว

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ (๕) แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน
 เพื่อเกษตรกร พ.ศ.๒๕๑๘ ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร ว่าด้วย
 การให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำ
 ประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๐ ข้อ..... และมติคณะกรรมการ
 ปฏิรูปที่ดินจังหวัด ครั้งที่...../..... เมื่อวันที่.....ประธานคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด
 จึงมีคำสั่งให้เกษตรกรดังกล่าวคืนสิทธิและให้เกษตรกรพร้อมบริวารออกจากที่ดิน ภายใน....วัน นับแต่
 วันที่คำสั่งมีผลใช้บังคับ มิฉะนั้นจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ทั้งนี้ ให้คำสั่งฉบับนี้มีผลใช้บังคับภายใน
 ๓๐ วัน นับแต่วันที่รับหนังสือแจ้งหรือวันที่ปิดคำสั่ง

^{๓๓} หมายเหตุ หากเป็นประเภทที่ดินเอกชน นอกจากระบุให้ผิดตามระเบียบเข้าทำประโยชน์ฯ แล้ว ขอให้ระบุด้วยว่าผิดสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อข้อใด
 ประกอบด้วย

ถ้าเกษตรกรเห็นว่าคำสั่งนี้ไม่เป็นธรรม ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน
จังหวัด..... ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งหรือวันที่ได้ปิดคำสั่งโดยแสดงหลักฐาน
อ้างอิงประกอบ หากมีการอุทธรณ์ให้คำสั่งนี้มีผลใช้บังคับเมื่อได้รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยของ
คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่ยื่นตามคำสั่งคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....
เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่

.....

(.....)

ประธานคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....

ตัวอย่าง การอุทธรณ์
อุทธรณ์คำสั่งให้สิ้น

ส.ป.ก.๔-๙๔
ประโยชน์ที่ดิน

เขียนที่.....

วันที่.....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี อยู่บ้าน.....
เลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....ได้รับการจัดที่ดิน
จาก ส.ป.ก. ตามมติคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....ครั้งที่.....
วันที่.....จำนวน.....แปลง ตาม.....ตำแหน่งที่ดิน.....
แปลงเลขที่.....ระวาง ส.ป.ก. ที่ /กลุ่มที่.....เนื้อที่.....ไร่

คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....มีคำสั่งที่...../..... สั่ง ณ วันที่
.....ให้ข้าพเจ้าสิ้นสิทธิและให้ข้าพเจ้าพร้อมด้วยบริวารออกจากที่ดินดังกล่าว
ภายใน.....วัน ตั้งแต่วันที่.....เป็นต้นไป ตามมติคณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน
จังหวัด..... ครั้งที่.....เมื่อวันที่.....เนื่องจาก
.....
.....
.....

ข้าพเจ้าได้รับทราบคำสั่งหรือถือว่าได้รับทราบคำสั่งดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่.....
ตามหนังสือแจ้งหรือปิดคำสั่งที่.....ลงวันที่.....จึงขออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว
ด้วยเหตุผลและหลักฐานดังต่อไปนี้

๑. คำอุทธรณ์และเหตุผลโต้แย้งคัดค้านคำสั่ง

.....
.....
.....
.....
.....

๒. คำขอ

ฉะนั้น ขอให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

.....

.....

.....

๓. หลักฐานประกอบคำอุทธรณ์

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้อุทธรณ์
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้เขียนอุทธรณ์
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

คำสั่ง

☐ ดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้.....

☐ รับอุทธรณ์.....

☐ ไม่รับอุทธรณ์ เพราะ.....

ลงชื่อ.....ปฏิรูปที่ดินจังหวัด
(.....)

วันที่.....

ตัวอย่าง หนังสืออุทธรณ์คำสั่งให้สันติธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินทั่วไป

บ้านเลขที่หมู่ที่ ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

วันที่ เดือน..... พ.ศ.....

เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งให้สันติธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน

เรียน ปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....

อ้างถึง หนังสือ.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาเอกสารประกอบพิจารณา จำนวน ๑ ฉบับ

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด.....มีคำสั่งที่/.....
สั่ง ณ วันที่..... ให้ข้าพเจ้าสันติธิและให้ข้าพเจ้าพร้อมด้วยบริวารออกจากที่ดิน
ดังกล่าว ภายใน.....วัน ตั้งแต่วันที่.....เป็นต้นไป ตามมติคณะกรรมการ
ปฏิรูปที่ดินจังหวัด..... ครั้งที่.....เมื่อวันที่.....เนื่องจาก
.....นั้น

ข้าพเจ้า ได้รับทราบคำสั่งหรือถือว่าได้รับทราบคำสั่งดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่.....
ตามหนังสือแจ้งหรือปิดคำสั่งที่.....ลงวันที่.....และขอเรียนว่า ข้อเท็จจริงตาม
หนังสือดังกล่าวไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง จึงขออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวด้วยเหตุผลและหลักฐาน
ดังต่อไปนี้...(ให้ระบุ คำอุทธรณ์และเหตุผลโต้แย้งคัดค้านคำสั่ง และหลักฐานประกอบคำอุทธรณ์)...
ข้าพเจ้าจึงขอให้ท่านได้โปรดพิจารณาทบทวนคำสั่งให้สันติธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ